

Zapomenuté příběhy

S: Každý rok touto dobou si připomínáme konec nejničivějšího konfliktu v lidských dějinách. Je téměř nemožné si představit, že v celkovém součtu 2. světová válka připravila o život na 60 milionů lidí a zůstalo po ní 35 milionů invalidů a 20 milionů sirotků.

S: Můžeme si připomínat obrovské ztráty na životech, zkázu a utrpení, které válka způsobila, ale je také možné myslet na jednotlivé lidské příběhy, které pod vlivem válečných událostí nabraly směr, jaký si nikdo z nedobrovolných aktérů krvavé doby nedokázal představit.

S: Na počest všech těchto lidí jsme pro vás připravili dnešní pásmo o několika z nich, nazvané **Zapomenuté příběhy**.

S: V krátkém období tzv. druhé republiky od října 1938 do počátku března 1939 se poměry v naší zemi v mnohém změnil. Republika, „malá, ale naše,“ která přišla o pohraničí, krok za krokem pod vnějším tlakem opouštěla zásady demokracie a masarykovských ideálů, se proměňovala ve stát s totalitními rysy. Rozhodující roli začalo hrát sousední nacistické Německo. Na meziříčském gymnáziu daleko od centra dění v Praze by se čtenáři staré výroční zprávy mohlo zdát, že se toho zatím příliš mnoho nezměnilo. Na Masarykovy narozeniny 7. března 1939 byla školním rozhlasem vysílána reportáž „Z posledních let prezidenta – osvoboditele T. G. Masaryka“ a 14. března odpoledne navštívily některé třídy představení filmu Zborov. Ale ve skutečnosti právě toho dne v noci z úterka na středu na okresním úřadě hejtman Květoslav Růžička s vrchním četnickým strážmistrem Rudolfem Čudou kvapně likvidovali před příchodem Němců politicky citlivé materiály.

S: Ze vzpomínek Rudolfa Čudy, vrchního četnického strážmistra:

S: *V noci na 15. března byl jsem volán okresním hejtmanem do kanceláře, kde mně sdělil obsah telegramu, který obdržel. NĚMECKÁ ARMÁDA POSTUPUJE NA NAŠE ÚZEMÍ, nemá být kladen žádný odpor; neb ten by byl brutálně zlomen. Tu jsem se rozhodl zničit všechny důvěrné spisy a záznamy politického obsahu, které neměly přijít Němcům do rukou. Společně s praporčíkem Benešem, spálilo se před příchodem Němců vše v kotelně.*

Na stanici byly v tu dobu střelné zbraně a střelivo ze Stráže obrany státu a chtěl jsem to zachovat pro nás, neb nebyly v určité evidenci. Předpokládal jsem, že zbraní budem – ve vhodné době – proti Němcům potřebovat. Větší část střeliva jsem ukryl v písku na půdě okresního úřadu a po různých místech v budově. Ruční granáty a ocelové přilby a pušky různých druhů zůstaly zatím ve dvou bednách ve spisovně ve sklepě budovy. Také ve sklepě pod uhlím, v pytlech, zůstalo část výzbroje ukryto.

S: Ve středu odpoledne 15. března 1939 dorazily do města ozbrojené německé jednotky.

S: Jan Smutek, četnický nadstrážmistr

„Do okresního města Val. Meziříčí přijelo Hitlerovské vojsko v pozdních odpoledních hodinách. Nevítal jej nikdo – nebylo proč. Pouze na radnici na Náměstí byl z půdního okénka vystrčen praporek a to ještě obráceně hákovým křížem. Byly z toho nepřijemnosti. Občané nevyšli do ulic, ani na Náměstí, a jen nenápadně a skrytě ze svých bytů se slzami v očích sledovali příchod nepřítele. Místní Němci zvedali hlavy. Určitá část hitlerovského vojska obsadila čsl. Vojenská kasárna pěš. pluku čís. 40 v místě.“

S:Němci obsadili nejen zdejší kasárny, ale dočasně také sokolovnu, Lidový dům, Schlesingerovu továrnu a místní školy včetně gymnaziální budovy. Brzy byla na Vsetíně zřízena služebna gestapa a kasárna 40. pluku se stala výcvikovým střediskem německé armády, takže v našem městě bylo neustále více než tisíc německých vojáků

S:I přes ohromný otřes a šok, který vyvolala likvidace Československa, začaly se na jaře roku 1939 mezi místními vlastenci, demokraty i komunisty skrytě vytvářet struktury, které se s novou situací nehodlaly smířit.

S:Místní protifašisticky orientované četníky organizoval vrchní strážmistr Rudolf Čuda.

S:V řadách zdejší sokolské Župy Valašské Františka Palackého se zformovala odbojová organizace Jindra pod vedením nadšeného propagátora lyžování na Valašsku župního náčelníka Jana Šrubaře, župního jednatele - akceschopného ředitele meziříčského gymnázia Františka Nedbálka a Stanislava Indrucha, sokolského sportovce, účastníka olympiád v Antwerpách a v Paříži.

S:Zapojili se také železničáři pod vedením lékaře Dr. Vladimíra Pácla, kteří vzhledem ke strategické poloze Valašského Meziříčí zajišťovali převody antifašistů přes hranice.

S:Souběžně vznikala odbočka ilegální vojenské organizace Obrana národa, byli to však nejen vojáci, ale i civilisté.

S:Když se na podzim roku 1939 všechny zmíněné odbojové skupiny pod vedením Obrany národa spojily, nacházíme v čele této organizace kromě vojáků místní vlastence - ředitele gymnázia Františka Nedbálka, okresního hejtmana doktora Květoslava Růžičku, náčelníka Sokola Jana Šrubaře, profesora matematiky na zdejším učitelském ústavu Vojtěcha Šoboru z Lešné, úředníka nemocenské pojišťovny a předsedu místní sociálně demokratické organizace Františka Janyšku, učitele Ludvíka Buše z Horní Bečvy a v aktivním zapojení mezi mnoha dalšími také jednu pozoruhodnou ženu, učitelku obecné školy v Krásně Miladu Šimčíkovou.

S:Společně shromažďovali zbraně, rozšiřovali protiněmecké letáky, sbírali zpravodajské informace a hlavně organizovali převody lidí přechajících přes hranice, ať už to bylo po železnici nebo pěšky přes hory. S jejich pomocí se dostal za hranice například slavný stíhací pilot František Fajtl.

S:Centrem a křižovatkou těchto odbojových aktivit se stala budova gymnázia. Škola jako veřejná instituce a její ředitel jako veřejná osoba byly méně nápadné v případě častých návštěv různých lidí. Bylo možné uskutečňovat schůzky, přinášet sem různé vzkazy, zanechávat zprávy, radit se ohledně převodů přes hranice i přechodně skladovat zbraně a výbušniny.

S:Zatýkání v řadách zdejší Obrany národa propuklo už na začátku roku 1940 - v lednu byl zatčen František Janyška, krátce po něm okresní velitel poručík Václav Zborník a MUDr. Vladimír Pácl, na konci roku 1940 pak Jan Šrubař. Dne 6. prosince 1940 si přišlo do školy gestapo pro ředitele Nedbálka. Studenti z okna školy údajně volali: Pane řediteli, držte sa! Jako poslední z vedoucích činitelů byl v roce 1941 zatčen okresní hejtman Dr. Květoslav Růžička.

S:Z desetičlenného vedení, osm odbojářů položilo život za vlast. V okrese Valašské Meziříčí bylo zatčeno celkem 149 členů této organizace, z nichž 25 už se nikdy domů nevrátilo. Místem, kde byli mnozí z nich souzeni a také popraveni, je polské město Wroclaw

S: Pozoruhodnou a nesmírně statečnou osobností, které se s těžkými následky podařilo válku přežít, byla učitelka obecné školy v Krásné Milada Šimčíková. Pocházela ze Stříteže, ale většinu života prožila ve Valašském Meziříčí. Její pěvecký talent rozpoznal učitel zpěvu na učitelském ústavu Jan Nepomuk Polášek, přestože jako dítě mívala většinou ze zpěvu dvojku. Vedle učitelské práce koncertovala, hrála v Sokole divadlo a později i sama režírovala. Ve zpěvu se neustále zdokonalovala a stala se dokonce jako dramatický soprán na čas žákyní slavné operní hvězdy Emy Destinové.

S: Na vstup do odboje vzpomíná Milada takto:

S: *V první polovině května 1939 přišel za mnou František Janyška, úředník Nemocenské pojišťovny ve Valašském Meziříčí, s jehož ženou jsme učily na Obecné škole ve Valašském Meziříčí – Krásně. Ptal se mne, měla-li bych odvahu spolupracovat s ilegální protifašistickou organizací, kde by potřebovali ženu k nebezpečné práci, při níž by byla méně nápadná než muž. Prý by se jednalo o přenášení a ukrývání získaných zbraní pro odboj.“*

S: Milada, které bylo tehdy 39 let, souhlasila. Jejím úkolem bylo předávat zbraně a výbušniny, které přinášela na schůzky s odbojáři, kde si vyměňovali identické kožené aktovky. Podle jedné vzpomínky zažila i velice nepříjemné okamžiky, když se pěkné paní učitelce nabídl jako pomocník jeden z místních kolaborantů a velice se podivoval, jak jsou ty sešity s písemkami těžké. Milada byla také spojkou při předávání šifrovaných zpráv, které obvykle doručovala na gymnázium Františku Nedbálkovi.

S: Její zatčení zavinil neopatrným chováním jeden ostravský komunistický odbojář, kterému Milada poskytla úkryt. Po zatčení prozradil její jméno, a tak si o půl jedné v noci 30. května 1940 přišlo pro paní učitelku gestapo.

S: Tím začalo její čtyřleté martyrium a cesta po nacistických věznicích s konečnou stanicí – koncentračním táborem Ravensbrück. Vězněna byla v Novém Jičíně, v Ostravě, ve Vratislavi i v Brně. Byla vystavena mimořádně nelidskému zacházení i osmnáctiměsíční samovazbě. Aby ji gestapo udrželo naživu, nechali ji po brutálním výslechu operovat zraněný žlučník a slepé střevo, také nohy měla těžce poškozené trombózou. V říjnu 1941 byla v Brně za odbojovou činnost odsouzena, zbytek války pak strávila v koncentračním táboře Ravensbrück, kde se setkala a spřátelila s lidickými ženami.

S: Ačkoliv se v táboře těžce pracovalo a v drastických podmínkách zahynulo asi 90 000 lidí, vzpomínaly ženy z Lidic i na to, co jim pomáhalo přežít.

S: *V neděli, kdy se nepracovalo, se konávalo tajné kulturní odpoledne, Pořádaly se recitace i tanec Zpěvem tato odpoledne doplňovala Miládka Šimčíková, která se učila u Emy Destinové. Velmi živě si vybavuju její nejčastější arii z Rusalky – Měsíčku na nebi hlubokém. Tak jsem poznala milou Miládku a velmi jsem si těch neděl vážila a těšila se na ně, alespoň chvíli jsme se odpoutaly od všech hrůz v lágře a mohly vnímat trochu té duchovní krásy...“*

S: Koncem dubna 1945 začali nacisté koncentrační tábor vyklízet před blížící se Rudou armádou. Na 20 000 vězenkyň bylo postupně vysláno pochod smrti, zpočátku pod kontrolou dozorců se psy.

S:Šly jsme celý den, téměř bez oddechu, asi 40 km jsme urazily. Až o půlnoci se nám milostivě dostalo odpočinku na 3 hodiny v lese. Druhého dne prošly jsme městečkem Mirowem, dostaly jsme se na okresní silnici, kde se nám naskytl pohled, jediný toho druhu. Cosi jako stěhování národů. Vozy evakuujících se civilistů z Polska, severního a východního Německa, vojenské jednotky, váleční zajatci, vše v jednom silném proudu spěchalo nuceně stejným směrem, do severozápadního Německa k Američanům.

S:Probíhající nálety však vyděsily dozorce tak, že se začali krýt a vězeňkyně se ve velkém rozutekly do blízkých lesů.

S:Odpoledne jsme najednou zjistily, že dozorcí jsou pryč, jako by se po nich země slehla. Rozdělily jsme se tedy podle národností a zvolily si za vedoucí naši skupiny Miládku Šimčíkovou. Její četa čítala 63 Češek, z toho 46 lidických, a vydaly se na další cestu...Nejhorší bylo nocování. Tu odvahu a štěstí jsme snad měly jen tenkrát, 63 žen spát v příkopě či v lese u hlavní cesty, mezi dvěma frontami, v cizí nepřátelské zemi, v pruhovaných vězeňských šatech, koncem dubna bez přikrývek. Kromě anděla strážce byla naším obětavým strážcem Miládku, která téměř celé noci mateřsky hlídala náš spánek.

S:Nakonec se ženy dostaly do bezpečí a po několika týdnech konečně přišel vytoužený návrat do vlasti autobusy, které byly vyslány z Československa. Vzpomíná Milada Šimčíková:

S:Prvního června jsme překročili hranice naší vlasti. Zazpívali jsme hymnu, ale poslední slova už doznívala v slzách. Na Cínovci nás přivítali naši českoslovenští vojáci. Přenocovali jsme v Teplicích a druhý den jsme odjžděli do Kladna, kde jsme se rozloučili s lidickými ženami. Po vyřízení repatriačních formalit jsem konečně ve 23 hodin odjžděla domů. Když jsem přicházela, všichni vyběhli před domek, aby mně přivítali. Jen sestra Haninka ne. Ležela s nemocným srdcem. Do posledního okamžiku se o mně strachovali, protože od ledna 1945 neměli ode mne zprávy.

Moje první jídlo byly brambory a hrníček dobrého, našeho mléka. A co jsem si po návratu domů zazpívala? Dlouho to nebylo možné, protože jsem se nemohla postavit na nemocné nohy. Cvičit jsem začala při přípravách na oslavy k 28. říjnu 1945. Zpívala jsem árii z Libuše, která končí slovy: Ó, požehnání dopřej mi, ať štěstí nese i národu i mně po staletí, by zloba osudu nestihla lid a nezastřela hvězdy jeho svit.

S:Po válce a zotavení vystupovala Milada v roce 1946 i v československém rozhlase, ve Smetanově síni v Praze. Byla také členkou čestné delegace meziříčských odbojářů, která navštívila po válce prezidenta Edvarda Beneše. Do školy už se kvůli zmrzačené noze nevrátila. Pracovala na školském odboru ve Valašském Meziříčí a v roce 1951 odešla do invalidního důchodu. Zemřela 30. dubna 1989 jako svobodná a bezdětná paní, před smrtí ji naposledy dostihly následky války, její zmrzačená noha musela být nakonec amputována.

S:Vážení posluchači, naše vzpomínka připomněla příběh několik zdejších odbojářů, aby vzdala čest všem, kteří se o svobodu zasloužili. Možná, když budete i vy pátrat v historii svých rodin, najdete příběhy, které třeba neznáte a které natrvalo zasluhují respekt a úctu nás všech.

